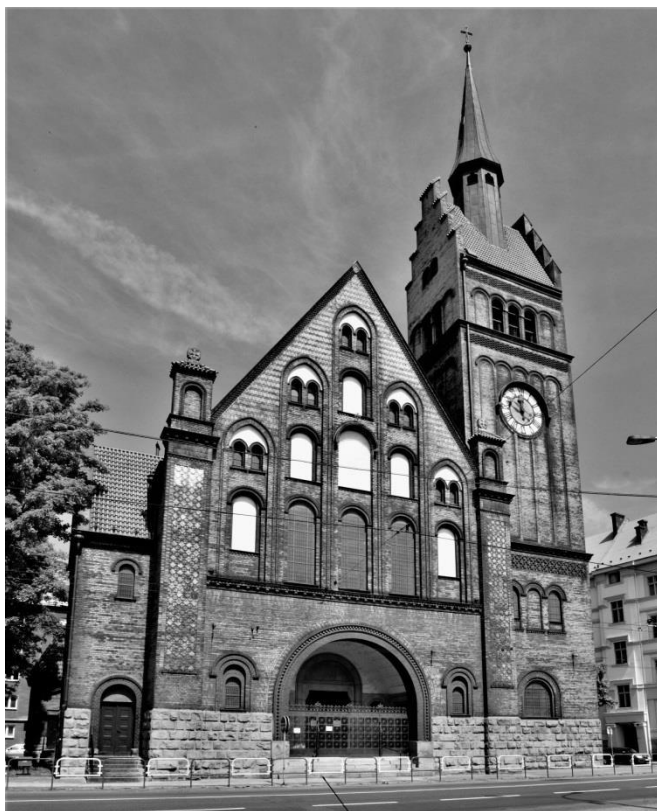

Evangelický Kristův kostel

Moravská Ostrava

- postaven podle projektu architektů Karla Trolla a Ludwiga Faigla
- 1905-1907
- kapacita kostela cca 800 lidí
- délka lodi 26m, hloubka presbytáře 16m, výška věže 60 m
- památkově chráněn od 3. května 1958 (17232/8-2444)

Popis stavby

Evangelický Kristův kostel je příkladem syntézy pozdní historizující architektury počátku 20. století a nastupující secese. Jeho tvůrci se inspirovali středověkou sakrální architekturou Slezska a při stavbě zvolili kombinaci režného cihlového zdiva a vertikální kompozice. Všudypřítomná snaha vnitřně scelit asymetrickou blokovou stavbu do jednotného, a přitom prostého, až intimního prostoru zase odkazuje spíše k secesi. Převažující okrovou barvu režného zdiva doplňují červené dekorativní prvky nad okny a v pásech na stěnách kostela. Kontrast barev poskytl v minulosti inspiraci pro místní označení kostela jako „červeného“. Výraznou dominantou podélné stavby je do vstupního průčelí asymetricky přistavěná, 60 metrů vysoká věž, jejíž završení tvoří oplechovaná polygonální helmice umístěná na sedlové střeše. Věž zdobí stupňovité štíty. Věžní hodiny mají porcelánový ciferník. Kontrast mezi měděnými prvky (oplechování věže, střecha, okapy) a cihlovým režným zdivem tvoří esteticky zajímavý prvek stavby.

Prostý zevnějšek odpovídá evangelické tradici a v kombinaci s vhodně zvoleným materiálem a zdařilým asymetrickým hmotovým členěním stavby umocňuje tento dojem i strmá sedlová střecha.

Hlavní průčelí s trojúhelníkovým štítem se do ulice otevírá valeným záklenkem hlavního vchodu, který uzavírá výrazná kovaná mříž v horním páse korunovaná motivem dubových listů. Průčelí otočené směrem k jihu člení pět okenních os. V nárožích je průčelí opticky zpevněno pilastry.

Prohlídka kostela - interiér

Trojloď kostela výrazným převýšením a rozšířením hlavní lodi budí v interiéru dojem jednotného, halového prostoru, který je zakončen netypicky na severní straně pětibokým zaklenutým presbytářem (kněžištěm). Na východní straně je prostor asymetricky rozšířen o dřevěnou galerii v patře, navazující na galerii nad hlavním vchodem, přístup zajišťují postranní schodiště.

Původní vzhled interiéru zůstává nejasný, protože se doposud nepodařilo v archívních fondech města či církvi nalézt dobové fotografie či alespoň popis nástěnné výzdoby. Současná bílá barva stěn je provizorním řešením, k němuž bylo přistoupeno po celkové opravě střech kostela v roce 2003. Co se týče rozmístění mobiliáře, lze předpokládat, že se neliší od původního záměru a jeho následné rozmístění v interiéru zůstalo doposud beze změn.

Jednoznačnou dominantou interiéru je mramorový oltář se šesti svícny a velkým dubovým křížem ve vyvýšeném a zaklenutém presbytáři. Oltář je sestaven z mramorových bloků dvou barevných odstínů (bílá a růžová) a zdobí jej jednoduchý zlatý geometrický dekor, který se objevuje rovněž ve výzdobě všech dřevěných částí interiéru. V presbytáři se nacházejí čtyři malovaná okna (vitraje). První okno zleva představuje Ježíše jako toho, kdo k sobě zve všechny pracující a obtížené. Prostřední okno zobrazuje tradiční motiv Ježíše Krista, nesoucího kříž. Třetí okno připomíná Ježíšova slova: *Nechte děti přicházet ke mně, nebraňte jim, neboť takovým patří království Boží* (Mk 10,14). Poslední, čtvrté okno vyplňuje rostlinný ornament. Okna v lodi kostela byla druhotně opatřena skříčky pastelových odstínů žluté, růžové, modré a zelené barvy.

Triumfální oblouk zdobí nápis: „Ježíš Kristus včera i dnes tentýž jest i na věky,“ (Žd 13,8) a korunuje jej stylizovaná tzv. Lutherova růže. V jednom dopise o ní Martin Luther napsal, že má být symbolem celé jeho teologie.

„To první je kříž, černý kříž v srdci, které podržuje svou přirozenou barvu, abych si tím připomínal, že jsme Ukřižovaného. Neboť věříš-budeš. Ačkoli je to věru má i bolest působit, přece nekazí přirozenost. Nebo spravedlivý z víry živ Ukřižovaného. Srdce stojí ukazovalo, že víra dává zkrátka, že víra zasazuje svět dává pokoj a radost, a nikoliv rudá, protože bílá je andělů. A tato růže leží v protože taková radost v duchu a ve víře je začátek budoucí nebeské radosti, teď již uvnitř pochopené a nadějí uchopené, ale plně ještě nezjevené. A kolem tohoto pole je zlatý kruh na znamení, že taková blaženost trvá v nebi věčně a je bez konce a je vzácnější nad všechny radosti a statky, jako zlato kovem nad vše nejvzácnějším.“

spasení jen vírou v li celým srdcem svým, spasen černý kříž, který umrtvuje a ponechává srdci jeho barvu, neusmrcuje, ale obživuje. bude, totiž z víry v uprostřed bílé růže, aby radost, útěchu a pokoj, bílou radostnou růží, ne jako proto má být růže bílá, a barvou duchů a všech poli blankytně modře,

Po stranách triumfálního oblouku doplňují oltář po luteránském způsobu vlevo umístěná kazatelna a vpravo mramorová křtitelnice. Kazatelna je stejně jako kříž na oltáři z dubového dřeva a stojí na mramorovém podstavci. Křtitelnici zdobí podobně jako oltář střízlivý zlatý geometrický motiv a sboru ji daroval farář Jan Michalík, iniciátor stavby kostela. Nad křtitelnicí je na stěně nápis: *Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jméno Otce i Syna i Ducha Svatého.* (Mt 28,19)

Vskutku honosnou částí výzdoby jsou varhany, sestavené firmou bratří Riegerů v Krnově. Strop je sestaven z dřevěných dubových kazet, díky čemuž má kostel výtečnou akustiku a konají se zde i koncerty. Zajímavostí jsou rovněž původními osvětlovací tělesa, tzv. dvoukorunové lustry. Největší z nich o 60 svících je před oltářem. Dva menší lustry visí nad galériemi. V lodi kostela je řada dalších svítidel, z nichž šest bylo původně vestavěno do lavic na způsob kandelábrů. Kostelní lavice jsou z dubového dřeva zdobené geometrickým dekorem, který koresponduje s výzdobou všech dřevěných částí interiéru i kamenného mobiliáře (oltář a křtitelnice). Součástí interiéru je původní secesní dlažba kombinující okrovou a červenou barvu.

Ve věži se nacházejí tři ocelové zvony ulité v Bochumské továrně na výrobu zvonů a produktů z ocelolitiny (Bochumer Verein für Glocken und Gusstahlfabrikate). Nejmenší zvon se jmenuje Práce (Arbeitsglocke). Tón zvonu je cis, váží 700 kg, a má v průměru 1,170 m. Zdobí jej nápis v polštině: *Wiedząc, że trud wasz nie jest daremny w Panu* (překlad: *Vězte, že vaše práce není v Pánu marná*). Prostřední zvon se nazývá Luther (Lutherglocke). Jeho ladění je e, váží 1080 kg a má průměr 1,387 m. V tomto případě lze na zvonu číst nápis v němčině: *Ein feste Burg ist unser Gott* (překlad: *Hrad přepevný je Pán Bůh náš*). Oba zvony darovali kostelu místní horníci. Třetí a největší zvon se jmenuje Spasitel/Kristus (Christusglocke). Akord dotváří laděním do g. Váží 1580 kg, jeho průměr je 1,574 m. Německý nápis hlásá *Ich bin der Weg, die Wahrheit und das Leben* (překlad: *Já jsem ta cesta pravda i život*) a zvon darovala církvi rodina Čechova žijící v Mariánských Horách (dnes část Ostravy).

Historie stavby kostela

Významné navýšení počtu evangelíků v Ostravě v posledních desetiletích 19. století vedlo představené sboru (tzv. staršovstvo) k rozhodnutí zakoupit pozemek a postavit nový, větší kostel. Za tímto účelem vyhlásilo staršovstvo ve sboru sbírky na stavební fond a jeho úsilí podpořilo i vedení církve, které v rámci regionu nařídilo vykonat ve všech evangelických sborech podomní sbírky. Po výstavbě fary (1901) již tak zadluženému sboru nezbývalo nic jiného, než se s žádostí o finanční pomoc obrátit i mimo sbor a církev. Staršovstvo oslovilo Nadaci Gustava Adolfa v Lipsku, obrátilo se na představitele města a význačné místní průmyslové závody. Potřebné finanční prostředky rozšířil rovněž výnos z vyhlášené věcné loterie, do níž přispěl sám císař František Josef I. Byl ustaven stavební výbor z členů staršovstva tvořený farářem Michalíkem, řediteli Andréem a Adolfem Geislerem, starostou Ostravy JUDr. Gustawem Fiedlerem, profesorem Alexandrem Winklerem a důlním Pawlem Szczurkem. Následně byla v srpnu 1904 vyhlášena veřejná architektonická soutěž na projekt nového kostela. Z velkého množství zaslaných návrhů byl nakonec vybrán a posléze rovněž po úpravách realizován projekt vídeňských architektů Ludwiga Faigla a Karla Trolla. V archivu farního úřadu Českobratrské církve evangelické se zachovala část návrhů ze zmíněné soutěže. Vlastním provedením stavebních prací byla pověřena místní firma E. Noë & F. Storch.

Stavba byla zahájena 22. října 1905 slavnostním položením základního kamene za účasti několika stovek evangelíků z Moravy i z těšínského Slezska. Počátek stavby však provázely problémy. Spodní vrstvy zeminy na staveništi byly značně rozbahněné, proto bylo rozhodnuto o jejich zpevnění pomocí devíti set dřevěných kůlů. Následné prodražení stavby navýšilo náklady z původně rozpočtovaných 180 tisíc korun na téměř 300 tisíc korun, přesto oproti původnímu tříletému plánu stavby byl kostel postaven již za dva roky. Slavnostní vysvěcení kostela se uskutečnilo 1. listopadu 1907 a zúčastnila se ho celá řada významných hostů; byli tu téměř všichni evangeličtí faráři z Moravy a Slezska, starostové Moravské Ostravy, Přívozu a Vítkovic Gustav Fiedler, Wilhelm Müller a Johann Vietz, zástupci Židovské náboženské obce v čele s předsedou Aloisem Hilferem, reprezentanti průmyslových podniků a těžářstev, spolků, škol a celá řada dalších. V zastoupení moravskoslezského superintendanta Haaseho byl pověřen vysvěcením chrámu senior dr. Schenner z Brna. K většinově českému publiku však bylo promlouváno pouze německy a polsky, což mělo negativní ohlasy v českém tisku, přesto bylo otevření kostela vnímáno jako významná kulturní událost v životě města.

Vlastnictví kostela

Do roku 1945 patřil kostel německé evangelické církvi augsburského vyznání, která byla československými úřady prohlášena kolaborantskou a její majetek byl podle Benešových dekretů konfiskován. V padesátých letech 20. století stát předal kostel a faru do užívání Českobratrské církvi evangelické a Slezské církvi evangelické augsburského vyznání.

Od roku 1997 usilovaly obě církve o převedení kostela a fary do svého vlastnictví. Převod po dlouhá léta komplikoval fakt, že nešlo o restituci, ale o převedení majetku církvím. Nevyjasněné majetkové poměry tak bránily v investicích do opravy kostela. V březnu 2009 potvrdilo české ministerstvo kultury rozhodnutí Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, který bezúplatně převedl kostel Farním sborům Českobratrské církve evangelické a Slezské církve evangelické augsburského vyznání.

Literatura

- M. Gavendová, *Sakrální architektura Ostravy 1880–1914. Průmyslové obce a jejich chrámy*. DP, Olomouc 1999.
P. Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století. Architektura let 1750–1918 na Moravě a ve Slezsku*. Olomouc 2002.
J. Vybiral, *Zrození velkoměsta. Architektura v obraze Moravské Ostravy 1890–1938*. Ostrava 1997, s. 20.
A. Filip, *Secesní chrámy na Moravě a ve Slezsku. Sakrální výtvarné umění kolem roku 1900*. Brno 2004, s. 81–82, 227.
Evangelický kostel v Ostravě. Sborník u příležitosti 100. výročí ..., ed. M. Piętak, A. Wrana, Ostrava 2005.
O. Sakrausky, *Die Deutsche Evangelische Kirche in Böhmen, Mähren und Schlesien 1919–1921*. Heidelberg - Wien 1995.